

Vielä Hakalalle

Kari Enqvist

Kun lähetin Juha Hakalalle lyhyitä muistimerkintöjäni viitteeksi kohtiin, joita olin hänen kirjassaan pitänyt fysiikkaan liittyvän sisällön tai selkeyden kannalta ongelmallisina, en arvannut, että niitä joskus tultaisiin repostelemaan tämän lehden palstoilla. Olin kenties kuvitellut, ettei sellainen hyötykäyttö edes olisi sopivaa, mutta ilmeisesti erehdyin.

En ryhdy näitä raaka-ajatuksia sen tarkemmin erittelemään; jokainen voi lukea Hakalan kirjan ja muodostaa siitä oman mielipiteensä. Oma arvioni oli pääosin myönteinen, ja sen 16 000 merkistä vain 900 eli reilut 5% käsitteli fysiikkaan liittyviä lapsuksia. Osa niistä oli suoraviivaisia, osa vaatisi pitkiä selittelyjä, mutta kirjan kokonaisilmeen kannalta tietysti on irrelevantia, oliko niitä 13, 17 vai 19.

Kuten aina, tällaisten lapsusten impakti riippuu lukijasta. Jos teosta *Absalom, Absalom* väittää

F. Scott Fitzgeraldin kirjoittamaksi, kirjallisuustieteilijän mielestä kyseessä olisi skandaali, kun taas tyhmä fyysikko saattaisi pitää asiaa yhden-tekevänä yksityiskohtana. Kenties se sitä olisikin. Mutta kun Hakala Einsteinin vedoten esittää haluavansa kuvata prosessia, jonka seurauksena "alettiin sopeutua ajatukseen, että luonnontiede ja sen järkkymättömiksi koetut lainomaisuudet saattoivat olla ehkä muutakin kuin 'nollia' tai 'ykkösiä'", kyse on laajemmasta erimielisyydestä. Tosiseikka kuitenkin on, että Einsteinin suhteellisuusteoria on tyystin deterministinen teoria, jonka lait ovat järkkymättömiä ja ikuisia ja jonka tulokset ovat yksikäsitteisesti rekisteröitävissä tietokoneen keskusmuistiin nollina ja ykkösinä. Tässä suhteessa Einsteinin ajattelu ei poikennut mitenkään Newtonin ajattelusta.

Kirjoittaja on kosmologian professori Helsingin yliopistossa.